Beginsels vir 'n landbou en landelike ontwikkelingsbeleid vir SA

Prof Johann Kirsten
Universiteit van Pretoria

Die Konteks

- Risiko's en uitdagings gekoppel aan landbou in SA
  - Landelike sekerheid
  - Grondhervorming
  - Mededinging van invoere
- Klimaatsverandering en druk op natuurlike hulpbronne
- Ongekoördineerde beleid en wetgewing wat landbou bedreig
- Gebrekkige beleidsprosesse en tekort aan analises om impak van opsies te oorweeg
- Adviseurs wat grond- en landboubeleid opstel met weinig landbou of SA kennis

Waarom is 'n sinvolle landboubeleid nodig?

- 6de eeu VC, Sjina – Lao Tze: "*There is nothing more important than agriculture in governing people and serving the Heaven*"
- Landbougroei is belangrik vir uitbreiding en groei van die res van die ekonomie
- Beleid wat landbou belas en groei belemmer sal res van die ekonomie negatief beïnvloed
- Landbou kan landelike armoede verlig
- Dit is nie beperkende grond en hulpronne wat groei in voedselproduksie beperk nie maar eerder:
  - Kennis en navorsing
  - Beleid en insentiewe

Waarom is 'n sinvolle landboubeleid nodig? (2)

- Landbou voorsien voedsel aan gemeenskap
- Hoof bron van groei en inkomste in landelike gebiede
- Landbou gebruik skaars hulpbronne: water, grond, woude, visse
- Swak landbougroei en swak beleid - verloor arbeid. Verlore vir landbou!
- Dus – goeie en deurdagte landboubeleid krities

Beplanningskommissie erken die potensiaal van landbou, ...

- **…maar SA moet die volgende doen:**
  - Oppervlakte onder besproeiing uitbrei
  - Onder-benutte landbougrond in die kommunale gebiede en grondhervormingsprojekte in volle kommersiële produksie bring
  - Kommersiële landbou uitbrei
  - Selekteer en ondersteun daardie landboubedrywe wat die grootste groei potensiaal en potensiaal vir werkskepping het.
  - Ondersteun bedrywe waar waardetoevoeging tot landboukommoditeite kan plaasvind.

- …NPC is dus *'up beat'* oor die rol van landbou en sy vermoë om werksgeleenthede te skep.

Georganiseerde landbou en Visie 2030

- Die Nasionale Ontwikkelingsplan skets 'n belangrike rol vir georganiseerde landbou en kommersiële landbou.
- Die relevante sinsnedes uit die plan lees as volg:
  - "Develop strategies that give new entrants access to product value chains and support from better resourced players"
  - "Convert some under-used land in communal areas into commercial production"
  - "Job creation in downstream industries"
  - "effectiveness of extension officers need to improve"
  - "White commercial farmers, agribusinesses and organised agricultural industry bodies can help bring these objectives to fruition".
  - "Innovative means for agricultural extension and training by the state in partnership with industries should be sought"

Die NPC se optimisme oor landbou veronderstel....

- Optimale beleidsomgewing
  - Invoerbeskerming binne ons WTO vensters
  - Arbeidswetgewing kniehalter nie verder indiensname in landbou
  - Grondhervorming effektief geïmplementeer en ordentlike en tydige ondersteuning aan die regte begunstigdes
  - Minerale en Energie; Water en Omgewingsake; Vervoer
- Goeie vennootskap met kommersiële boere en agribesighede
- Effektiewe funksionering van nasionale en provinsiale regerings
- Ondersteuning aan en bemagtiging van boere in kommunale gebiede
- Sinvolle en effektiewe spandering van staatsfondse
- Stabiele politiese en makro-ekonomiese situasies
- "Security of expectations"

Sal SA boere en landboumaatskappye investeer?

- Sentiment en sekerheid oor politieke toekoms en verwagtinge is krities.
- Leierskap in landbou en in die breë politiek
- Het sinvole landboubeleid en beleid oor grond nodig.
- Insentiewe is nodig om indiensname en uitbreiding en investering aan te moedig.
- Huidige investering beperk – hoofsaaklik in arbeids-vervangende masjienerie

Doel, taak en aard van landboubeleid

- **Paar punte om te onthou**:
  - Landbou word beïnvloed deur beleid in wetgewing buite landbou
  - Hoof taak van landboubeleid is om die funksionering van alle markte in landelike gebiede te verbeter
- **Doel en take:**
  1. Landboubeleid en ander beleidsraamwerke moet gekoördineer wees
  2. Ministerie van landbou het belangrike beleidskoördineringsrol
     - Nie net tussen nasionaal en provinsiaal nie, maar
     - ook met ander departemente
     - met deelname van NROs, produsente, landboubesighede
  3. Voldoende en funksionele instellings en sisteme moet in plek wees
  4. Geskikte wetgewing en voldoende en aktiewe toepassing van wette.
  5. Beleid en wetgewing moet ekonomiese aktiwiteit in die sektor aanhelp en nie smoor nie!

Beginsels wat 'n landboubeleid behoort te stuur

- Ekonomiese volhoubaarheid
  - Beleid moet werklike ekonomiese voordele vir sektor meebring
  - Fiskale dissipline belangrik maar spandering moet tog substansieel en korrek wees
- Sosiale volhoubaarheid
  - Beleid moet die ekonomiese welstand van laagste inkomste groepe en gemarginaliseerde groepe bevorder
- Fiskale Volhoubaarheid
  - Regeringsfondse is nie onbeperk – moenie enige program befonds sonder volledige analise van befondsing
  - Doelgerigte spandering, minder korrupsie en vermorsing
  - Verhaling van kostes – belangrike oorweging
- Institusionele volhoubaarheid
  - Instellings moet robuust wees en op hul eie voete kan staan
  - Moet nie net eenvoudig 'n kanaal van regeringsgeld na boere wees nie (MAFISA, etc)
- Volhoubaarheid van omgewing en natuurlike hulpbronne
  - Beleid behoort volhoubare bestuur van woude, visbronne, water en grond te verseker
  - Behoort besoedeling van water en degradering van grond te voorkom

Fiskale volhoubaarheid

Suid-Afrika spandeer **R140 miljard** aan landbou, grond en landelike ontwikkeling oor 10 jaar: 2000 – 2010

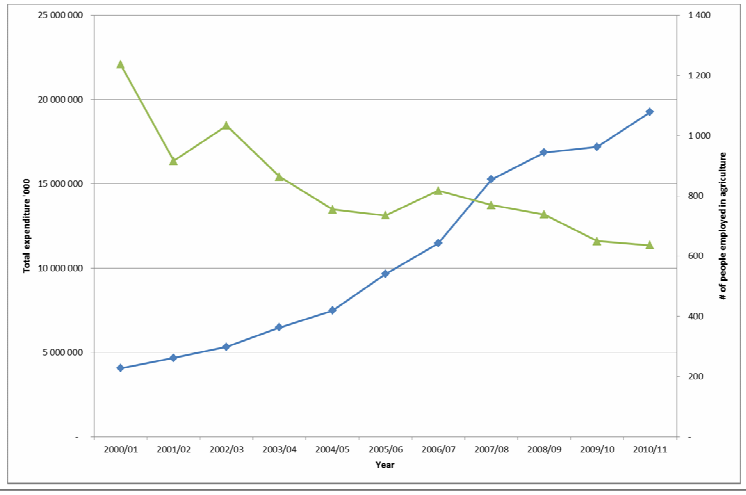

Impak?

- Het dit landelike armoede verlig?
- Het dit werksgeleenthede geskep?
- Het dit uitbreiding van kommersiële landbou bevorder teen die tempo wat nodig is?
- Het dit uitbreiding van kommersiële produksie in die kommunale gebiede aangehelp?
- Slaag dit daarin om natuurlike hulpbronne te bewaar?
- Is die antwoorde **NEE**?
- Indien wel, dan is daar ernstig fout in die ontwerp en uitvoering van landboubeleid in Suid-Afrika!

Opsomming

- Paar beginsels waarop prestasie van Suid-Afrikaanse landboubeleid gemeet kan word, is verskaf
- Landboubeleid is nie net mark of prysintervensie nie maar is ‘n versameling van beleidsraamwerke en wetgewing in die regering
- Duidelik werk wetgewing en beleid in ander sektore teen die volhoubaarheid van landbou
- Probleem van koördinasie en doelgerigte uitvoering is terminaal!